

DOI: 10.31648/kpp.6688

**Daniel Zero**

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

ORCID: 0000-0002-9229-5445

danielzero1998@gmail.com

## Cybersuicydologia – nowe technologie a samobójstwo

### Wprowadzenie

Rozwój sieci internetowej przyczynił się do powstawania wielu niebezpiecznych zjawisk i patologii. Internet ułatwił w niespotykanym do tej pory stopniu komunikację między ludźmi, jednak z drugiej strony spowodował pojawienie się hejtu czy cyberprzestępczości. Dostęp do sieci ma każdy i każdy może go używać w dowolny sposób. Coraz częściej ze stron internetowych WWW korzystają też potencjalni samobójcy. Samobójstwo nie jest zjawiskiem pozostającym poza rozwojem technicznym. Wręcz przeciwnie – dostosowuje się do zmieniających realiów. Należy pamiętać, że to młodociani są bardziej podatni na wpływ mass mediów niż dorośli.

Na początku można zadać pytanie, co oznacza słowo cybersuicydologia (*Cyber Suicidology*). Termin ten powstał z połączenia dwóch słów. Zgodnie z definicją „Słownika języka polskiego”, wyraz *cyber* to „pierwszy człon wyrazów złożonych wskazujący na ich związek z informatyką, a zwłaszcza z Internetem”<sup>1</sup>. Natomiast *suicydologia* to interdyscyplinarna nauka, która skupia biologów, prawników, socjologów, filozofów, a także kulturoznawców, której głównym przedmiotem badań są samobójstwa<sup>2</sup>. Zatem cybersuicydologia to dziedzina wiedzy, która zajmuje się całością zjawisk związanych z samobójstwami, na które miał wpływ Internet. Wpływ ten będzie szerzej opisany w dalszej części niniejszego opracowania.

W artykule zostanie przedstawione, jak Internet może wpływać na samobójców, a także w jaki sposób samobójcy wykorzystują sieć globalną w celu odebrania sobie życia. Omówione zostaną takie zagadnienia, jak efekt Werte-

<sup>1</sup> *Słownik języka polskiego*, <https://sjp.pwn.pl/sjp/cyber;2553911.html> (dostęp: 8.01.2021).

<sup>2</sup> H. Zgólkowa (red.), *Praktyczny słownik współczesnej polszczyzny*, t. 41, Poznań 2003, s. 13.

ra w sieci, poradniki typu „jak się zabić?” oraz informacje znajdujące się na forach, portalach społecznościowych, gdzie udzielane są rady, jak najlepiej i najłatwiej odejść z tego świata. Istotnym problemem jest również *live streaming*, tj. transmitowanie online samobójstwa, a także kwestia pozostawiania wpisów o charakterze listów pożegnalnych na czatach, forach, grupach i serwisach społecznościowych, np. Facebook, Instagram. W artykule omówione zostanie przestępstwo namowy lub pomocy w samobójstwie (art. 151 k.k.) w kontekście treści, jakie można znaleźć w sieci. Wreszcie przedstawione zostaną możliwości prewencji zachowań autodestrukcyjnych.

## Efekt Wertera

Efekt Wertera został opisany naukowo w 1974 r. przez socjologa Davida Phillipsa<sup>3</sup>. Werter, główny bohater powieści Johanna Wolfganga von Goethego pt. „Cierpienia młodego Wertera”<sup>4</sup>, nieszczęśliwie zakochał się w Lotcie. Nie mając jednak szans na związek z nią, postanowił odebrać sobie życie. W chwili popełnienia samobójstwa ubrany był w niebieski płaszcz i żółtą kamizelkę. Werter usiadł przy biurku i zastrzelił się. Po premierze książki w Europie odnotowano falę samobójstw. Niektóre z nich z pewnością były inspirowane książką Goethego. Samobójcy ubierali się podobnie jak Werter i jako metodę samobójstwa wybierali także użycie pistoletu. Co ciekawe, w pobliżu zwłok osób, które odebrały sobie życie, znajdowano książkę Goethego<sup>5</sup>. Émile Durkheim wskazuje, iż jest oczywiste, że czyjeś samobójstwo może wpłynąć destrukcyjnie na pojedyncze osoby, jednak nie ma dowodów na to, by naśladownictwo mogło zmienić społeczny wskaźnik samobójstw. Wzorowanie się na czyimś samobójstwie może więc mieć wpływ na mniej lub więcej przypadków indywidualnych. Durkheim jednak nie określa dążeń, które skłania różne społeczeństwa i poszczególne grupy społeczne do samobójstwa. Oddziaływanie to jest w znacznym stopniu ograniczone oraz chwilowe. Po osiągnięciu pewnego natężenia trwa krótko<sup>6</sup>. Naśladownictwo, choć ograniczone, jest mimo wszystko bardzo niebezpieczne.

Środki masowego przekazu są potężnym narzędziem wpływu społecznego, co słusznie zauważa Brunon Hołyst<sup>7</sup>. Podobnie jest w przypadku samobójstw, gdzie rola tych środków nie sprowadza się wyłącznie do aktywnego modelowania opinii ludzi na temat tego rodzaju śmierci. Możliwe, że w niektórych

<sup>3</sup> D. Phillips, *The Influence of Suggestion on Suicide: Substantive and Theoretical Implications of the Werther Effect*, „American Sociological Review” 1974, nr 3, s. 340–354.

<sup>4</sup> Pierwsze wyd. niem. – Leipzig 1774, pierwsze wyd. pol. – Warszawa 1822 w przekładzie Kazimierza Brodzińskiego.

<sup>5</sup> J. Berman, *Surviving Literary Suicide*, Amherst 1999, s. 26–27.

<sup>6</sup> É. Durkheim, *Samobójstwo. Studium z socjologii*, Warszawa 2011, s. 180.

<sup>7</sup> B. Hołyst, *Psychologia kryminalistyczna*, Warszawa 2004, s. 761.

przypadkach istnieje realny wpływ określonej wiadomości na podjęcie przez przyszłych samobójców decyzji o odebraniu sobie życia. W literaturze można spotkać wiele przykładów samobójstw, które nagłaśniane są w prasie i telewizji, a które mogą być związane z aktami naśladowniczymi (wierne odwzorowanie okoliczności samobójstwa, miejsca, ubioru lub użytej metody). W szczególności dotyczy to samobójstw osób znanych, których śmierć cieszy się zainteresowaniem zarówno mediów, jak i odbiorców<sup>8</sup>. Do takich przypadków należą m.in. samobójstwo Marilyn Monroe (1962), Robina Williamsa (2014) czy Tima Berglinga, znanego w środowisku muzycznym jako Avicii (2018). Na samobójstwach celebrytów wzorują się głównie osoby, które utożsamiały się ze swoim idolem. Po śmierci Robina Williamsa przez 5 miesięcy częstotliwość samobójstw w USA była o około 10 proc. wyższa (samobójstwo popełniło ponad 1800 osób więcej niż przewidywano). Julian Santaella-Tenorio and Katherine Keyes z Columbia University Mailman School of Public Health pod uwagę wzięli gromadzone przez Centers for Disease Control and Prevention<sup>9</sup> dane o samobójstwach w USA w latach 1999–2015. Średnia liczba takich zgonów w miesiącach sierpień–grudzień wynosiła 16 849. Jednak w 2014 r., tuż po śmierci Williamsa, zanotowano (w tym roku) 18 690 samobójstw<sup>10</sup>. Trudno ustalić, czy śmierć aktora miała aż tak istotny wpływ na wzrost wskaźnika samobójstw. Jednak podobne zjawisko zaobserwowano po śmierci innych znanych osób. Niewykluczone, że poza samym samobójstwem aktora do naśladownictwa zachęcić mógł także nieprzemyślany i nieodpowiedzialny sposób opisywania tego zdarzenia przez media, o czym w dalszej części artykułu.

Warto podkreślić, że według Jane Pirkis i Merete Nordentoft efekt Wertera działa nie tylko w przypadku podawania prawdziwych informacji o samobójstwach przez media (w prasie, telewizji czy Internecie), ale także w przypadku samobójstw fikcyjnych prezentowanych w mediach rozrywkowych, np. w fikcyjnych programach telewizyjnych, filmach, a także sztukach teatralnych<sup>11</sup>. Przykładem może być serial *13 powodów* udostępniony przez Netflix. Akcja serialu rozgrywa się w świecie nastolatków. Licealista Clay po powrocie ze szkoły znajduje pod drzwiami swego domu paczkę. W środku są kasety wideo, które nagrała jego koleżanka z klasy Hannah. Na nagraniach dziewczyna

---

<sup>8</sup> J. Pirkis, R. Warwick Blood, *Suicide and the media*, [w:] S.H. Koslow, P. Ruiz, Ch.B. Nemeroff (red.), *A concise Guide to Understanding Suicide. Epidemiology, Pathophysiology, and Prevention*, Cambridge 2014, s. 381.

<sup>9</sup> Centers for Disease Control and Prevention (CDC) – agencja rządu federalnego Stanów Zjednoczonych, wchodząca w skład Departamentu Zdrowia i Opieki Społecznej.

<sup>10</sup> J. Santaella-Tenorio, K. Keyes, *Suicides Spiked After Death of Robin Williams*, „NeuroscienceNews” 2018, <https://www.mailman.columbia.edu/public-health-now/news/suicides-spiked-after-death-robin-williams>, <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0216543> (dostęp: 8.01.2021).

<sup>11</sup> J. Pirkis, M. Nordentoft, *Media Influences on Suicide and Attempted Suicide*, [w:] R.C. O'Connor, S Platt, J. Gordon (red.), *International Handbook of Suicide Prevention, Research, Policy and Practice*, Chichester 2011, s. 541–544.

przedstawia 13 powodów, które pchnęły ją do popełnienia samobójstwa. Warto zauważyć, że w początkowej wersji serialu pokazano w bardzo realistyczny sposób samobójstwo nastolatki, jednak po fali krytyki scena ta została zmieniona.

## Hasło ‘samobójstwo’

Naukowcy z San Diego State University przeprowadzili następujące badanie, którego wyniki opublikowali w piśmie „JAMA Internal Medicine”<sup>12</sup>. Przeanalizowali oni wyszukiwania w Internecie zawierające słowo ‘samobójstwo’ w ciągu 19 dni po premierze serialu *13 powodów*, a następnie porównali to z liczbą wyszukiwań w podobnym okresie sprzed premiery. Okazało się, że po udostępnieniu serialu liczba wyszukiwań wzrosła o 19 proc. Przekłada się to na niemal 1,5 mln ludzi próbujących znaleźć tematy związane z samobójstwem. Ponadto wzrosła przy tym liczba fraz typu ‘jak się zabić’, ‘jak popełnić samobójstwo’, a także ‘zapobieganie samobójstwom’ czy ‘pomoc dla osób chcących popełnić samobójstwo’<sup>13</sup>. Co prawda wyniki badań nie udowodniły zależności pomiędzy liczbą wyszukiwań a rzeczywistymi próbami samobójczymi (do tego potrzeba osobnych i pracochłonnych badań), jednak sam fakt poszukiwania informacji na temat samobójstwa jest niebezpieczny. Badacze sugerowali, że ryzyko byłoby mniejsze, gdyby z filmu wyeliminowano bardzo realistyczną scenę samobójstwa, co ostatecznie udało się osiągnąć. Eksperci w dalszym ciągu postulują, aby po każdym odcinku podawać numer telefonu zaufania dla osób, które borykają się z myślami samobójczymi. Warto podkreślić, że w przypadku dokonanego samobójstwa dziecka czy też nastolatka ważne jest podjęcie interwencji kryzysowej wobec członków rodziny poprzez aktywne wspieranie ich, a także – co bardzo ważne – podjęcie takich działań w grupie rówieśniczej samobójcy, o czym często się zapomina.

Wyszukiwanie hasła ‘suicide’ [samobójstwo] za pomocą przeglądarki Ink-tomi/Hotbot w 1997 r. wykazało 130 tys. wyników, w 2008 r. – miliony. W samej przeglądarce Google odnotowano 65 mln przypadków wyszukiwań tego hasła<sup>14</sup>. 8 listopada 2020 r. tylko w tej przeglądarce użytkownik mógł znaleźć około 328 mln wyników. Widoczna jest tendencja wzrostowa liczby zamieszczanych treści w Internecie o tematyce suicydalnej. Nie stanowiłoby to problemu, gdyby nie fakt, że są to często treści niebezpieczne. Jeśli chodzi

---

<sup>12</sup> J.W. Ayers, B.M. Althouse, E.C. Leas, M. Dredze, J. Allem, *Internet Searches for Suicide Following the Release of 13 Reasons Why*, „JAMA Internal Medicine” 2017, nr 10, s. 1527–1529, <https://jamanetwork.com/journals/jamainternalmedicine/fullarticle/2646773>, doi:10.1001/jamainternmed.2017.3333 (dostęp: 8.01.2021).

<sup>13</sup> Ibidem.

<sup>14</sup> B. Hołyst, *Suicydologia*, Warszawa 2012, s. 1294.

o liczbę trafień w Polsce na słowo ‘samobójstwo’ w sieci, to 8 listopada 2020 r. wynosiła ona ponad 4 mln wyników. Samobójstwom poświęca się coraz więcej miejsca w Internecie, zwiększa się liczba stron dotycząca tego zjawiska. Są to jednak strony różnej treści – rzecz dotyczy także stron prywatnych, zawierających np. wyznania osobiste i narracyjne, a także prezentacje alternatywnych postaw samobójczych<sup>15</sup>.

## Internet jako „poradnik” dla potencjalnych samobójców

„Jan Amos Komenski, wielki pedagog XVII wieku, ukuł termin »pansofia«, w którym zawarł idee możliwej omniscjencji, wiedzy uniwersalnej, która pomieści w sobie wszelkie możliwe poznanie. Było to także i przede wszystkim marzenie o wiedzy dostępnej każdemu. Kiedy powstał Internet wydawało się, że idee te będą wreszcie mogły zrealizować się w sposób totalny”<sup>16</sup>. Tak więc Internet miał umożliwić ludziom zdobycie wiedzy, tymczasem wykorzystywany jest jako nieistniejąca wcześniej sposobność do publikacji materiałów, dyskusji, wyznań i kontaktów, także w kwestii samobójstw – obszaru, który zawsze stanowił tabu. Pojawiły się zarówno pozytywne, jak i negatywne skutki rozwoju sieci. W jaki sposób wykorzystują ją samobójcy?

Internet może służyć im m.in. jako podstawowy „poradnik”. Osoby planujące odebrać sobie życie wyszukują, jakie metody są najskuteczniejsze, a przy tym najmniej bolesne. Z drugiej strony ludzie, którzy przeżyli próbę samobójczą, dzielą się z innymi swoimi doświadczeniami. Wskazują, co zrobić, aby wybrana metoda okazała się skuteczna<sup>17</sup>. Warto w tym miejscu zwrócić uwagę na tzw. pakt samobójczy, polegające na tym, że samobójcy mogą szukać kogoś w celu wspólnego odebrania sobie życia. W związku z tym powstała nowa odmiana przestępstwa z art. 151 k.k., a mianowicie namowa i pomoc w samobójstwie przez Internet. Dlaczego sprawcy czują się bezkarni? Otóż pociągnięcie ich do odpowiedzialności jest często niemożliwe. Opublikowanie materiałów np. opisujących konkretne metody odebrania sobie życia nie jest bowiem namową lub pomocą w samobójstwie w ujęciu bezpośrednim. Sprawca i ofiara nie muszą się wcale znać i spotkać w realnym świecie. Sprawca działa więc w sposób bezwzględny i wyrachowany<sup>18</sup>.

<sup>15</sup> Ibidem, s. 1294–1295.

<sup>16</sup> Fragment wykładu noblowskiego Olgi Tokarczuk pt. *Czuły narrator*, wygłoszonego w Sztokholmie 10 grudnia 2019 r.

<sup>17</sup> A. Gawliński, *Namowa lub pomoc w samobójstwie, Aspekty kryminalistyczne i kryminologiczne*, Olsztynek 2017, s. 209.

<sup>18</sup> Ibidem, s. 214.

A oto przykładowe wpisy pochodzące z polskich forów internetowych (zachowana pisownia oryginalna).

Najlepsze są tabletki nasenne , weźmiesz kilka i od razu padasz . Po tobie . Nic nie czujesz . I działa szybko :)<sup>19</sup>

wtargnij wprost pod pędzący pociąg zginiesz na miejscu ale to głupi pomysł żeby się zabić życie jest piękne aha i jak chcesz to możesz jeszcze skoczyć z wysokiego budynku chwila moment i cię nie ma<sup>20</sup>

Mam 13 lat i nie radzę SB w życiu znanie lepiej. Wszyscy odwrócili się odemnie tylko mam trzymać mnie na duchu do niej chce mi się żyć. Gdy jej zabraknie zabije się bo żyć bez niej nie potrafię<sup>21</sup>

Powiem wam że ona pewnie już nie żyje albo nadal próbuje, nie ma sensu jej wciskać kitu<sup>22</sup>

W pełni Cię rozumiem. Sama mam myśli samobójcze... jednak nie radzę Ci się zabijać. Masz 12 lat... jeszcze możesz być szczęśliwa. Tutaj masz sposoby:

Połknięcie tabletek,

Skok z dachu wieżowca,

Podcięcie żył,

Wyniszczanie się powoli, poprzez branie narkotyków<sup>23</sup>

Najlepsza decyzja i bezdyskusyjnie jest torebka z helem, po angielsku ,sicide bag', ,exit bag', ,helium bag'. W internecie powszechnie dostępne są poradniki co zamawiać, jak zmontować, koszt nie przekracza 100 zł. Generalnie samobójstwa nie polecam, nie mówię bezpośrednio do Ciebie, ale każdemu, kto chce popełnić, polecam najpierw zrobić mnóstwo szalonych rzeczy, skoro i tak już zamierza odebrać sobie życie. Czemu nie spróbować wtedy narkotyków? Lub nie spróbować obrabować banku, by zapewnić byt bliskim lub zostawić fajną pamiątkę znajomym? Wyjechać na koniec świata z 200\$ w kieszeni? (tyle to ma KAŻDY po sprzedaży laptopa czy smartfona)<sup>24</sup>

Na forach internetowych jest bardzo wiele tego typu wpisów. Z reguły osoby udzielające odpowiedzi są ludźmi bardzo młodymi, do czego sami się przyznają, pisząc „mam 13 lat”, lub co można wywnioskować na podstawie ich nicków, takich jak cybuch99. Poza tym widoczne są liczne błędy ortograficzne, które wskazywać mogą na młody wiek osoby piszącej, jej słabe wykształcenie

<sup>19</sup> Wpis w Internecie użytkownika o nazwie Domcia5312 (pisownia tekstu oryginalna) – wpis z 2011 r.

<sup>20</sup> Wpis w Internecie użytkownika o nazwie cybuch99 (pisownia tekstu oryginalna) – wpis z 2013 r.

<sup>21</sup> Wpis w Internecie użytkownika o nazwie Patix78 (pisownia tekstu oryginalna) – wpis z 2015 r.

<sup>22</sup> Wpis w Internecie użytkownika o nazwie Paytonnn (pisownia tekstu oryginalna) – wpis z 2018 r.

<sup>23</sup> Wpis w Internecie użytkownika o nazwie blue.. eyes (pisownia tekstu oryginalna) – wpis z 2011 r.

<sup>24</sup> Wpis w Internecie użytkownika o nazwie jrider (pisownia tekstu oryginalna) – wpis z 2015 r.

bądź zły stan emocjonalny. Osoby, które pytają o metody, mają problemy osobiste związane ze szkołą, pracą lub rodziną oraz z reguły nie są poddane obserwacji psychiatrycznej. Wielu internautów odpowiadających na forach przyznaje, że próbowało popełnić samobójstwo i albo odradza zastosowaną metodę, albo odradza samobójstwo w ogóle. Część uczestników konwersacji prawidłowo reaguje na tego typu posty, zniechęcając do popełniania samobójstwa poprzez wytłumaczenie, dlaczego to zła decyzja lub przez podanie numerów telefonu zaufania. Osoby te spotykają się jednak często z krytyką pozostałych użytkowników Internetu. Na szczególne uwzględnienie zasługują wpisy o schemacie: „Nie zabijaj się, bo życie jest piękne, ALE poniżej masz metody skutecznego odebrania sobie życia”. Takie zachowanie można byłoby traktować jako działanie w zamiarze ewentualnym. Niestety, obecna regulacja nie pozwala na ściganie tego typu czynów.

Początkowo osoby myślące o samobójstwie mają wątpliwości, odzywa się w nich instynkt przetrwania. Z terapeutycznego punktu widzenia wątpliwości te są bardzo ważnym czynnikiem w zachowaniu samobójczym, gdyż mogą wywołać efekt obronny, wspomagający pomoc i leczenie. Jednak podczas dyskusji na forum chęć zakończenia życia ulega wzmocnieniu przez innych, zachęcających do popełnienia samobójstwa. Osoby młode, które znajdują się w strefie ryzyka suicydalnego, w dyskusji z uczestnikami forum prosamobójczego pozbywają się wątpliwości i strachu przed czynem samobójczym. Zachęceni, realizują plany samobójcze<sup>25</sup>. Wyraźnymi czynnikami ryzyka na stronach internetowych są grupy nacisku, które dążą, by ktoś popełnił samobójstwo indywidualne bądź samobójstwo wspólne (w uzgodnieniu z innymi). W ich dyskusjach osoby, które popełniły samobójstwo, są gloryfikowane i czyni się je „wzorami do naśladowania” dla innych uczestników. Zaobserwować można także i w tym wypadku efekt Wertera, który oddziałuje silniej niż media drukowane. Zdaniem wielu badaczy Internet ma większy potencjał niż inne mass media w zakresie oddziaływania prosuicydalnego.

Jak słusznie zauważa Andrzej Gawliński, oprócz klasycznych metod popełnienia samobójstwa, możliwe jest znalezienie w sieci instrukcji dotyczących domowego wykorzystania valium, siarczku wodoru, ekstraktu z nikotyny uzyskanego z papierosów czy otrucia barbituranami zakupionymi w Internecie<sup>26</sup>. Samobójcy mogą szukać kogoś, aby razem popełnić samobójstwo. Christina N. Cerutti wskazuje na fakt, że według statystyk coraz częściej występują przypadki samobójstwa wspomaganego przez strony internetowe, gdzie można znaleźć wszelkiego rodzaju pomoc w samobójstwie. Elementem łączącym te

---

<sup>25</sup> Zob. K. Becker, M.H. Schmidt, *When kids seek help online: Internet chat rooms and suicide. Reclaiming Children and Youth*, „Journal of Child and Adolescent Psychiatry” 2004, t. 43, s. 246–247.

<sup>26</sup> A. Gawliński, op. cit., s 209.

wszystkie strony jest to, że są one łatwo dostępne i nie posiadają żadnych zabezpieczeń<sup>27</sup>.

Istnieje wiele stron internetowych, których treść jest zdominowana przez tematykę dotyczącą metod samobójstw. Wielu badaczy zastanawiało się nad istnieniem tak dużej liczby stron prosuicydalnych w sieci, które zalecają samobójstwo jako sposób rozwiązywania problemów życiowych. Ponadto zawierają one szczegółowe opisy metod, listy pożegnalne i fotografie ofiar. Osoby próbujące zniechęcić innych do realizacji planów samobójczych są usuwane lub blokowane na tego typu stronach. Zgodnie z przesłanką takich stron, samobójstwo jest upatrywane jako właściwe rozwiązanie problemów życiowych. Porady psychiatryczne lub wszelka inna pomoc jest uznawana za bezużyteczną, a w związku z tym jest odradzana. Jedną z takich stron prosuicydalnych – Świątynia Eutanazji głosi hasło: „Ochron planetę: zabij się”. Wyrażany jest tam pogląd, że samobójstwo to aktem dobroczynnym, gdyż służy głównemu celowi: ocaleniu planety Ziemi przez masową dobrowolną redukcję liczby ludności<sup>28</sup>.

Do najbardziej znanych prosuicydalnych źródeł internetowych można zaliczyć: alt.suicide.holiday (ASH), które wystartowało w końcu lat 80. XX wieku. Początkową ideą było stworzenie forum dyskusyjnego o tym, dlaczego liczba samobójstw wzrasta w okresach świąt. W niedługim czasie dyskusje zmieniły kierunek w stronę prawa do odbierania sobie życia i podawania najskuteczniejszych metod<sup>29</sup>.

Jak wyglądają przykładowe losy osób z grup ryzyka suicydalnego, które pozostawiły w ASH informacje stwierdzające, że mają myśli samobójcze? Osoby te pytały innych w grupie dyskusyjnej, jakie metody są najlepsze i co powinny uczynić, by zdobyć niezbędne narzędzia do popełnienia samobójstwa. Niektóre z nich popełniły skuteczne samobójstwa, gdyż otrzymały szczegółowe instrukcje użycia zdobytej broni palnej. Innym razem osoba nie zmarła po zatruciu tlenkiem węgla, lecz została umieszczona w szpitalu psychiatrycznym i w kolejnej dyskusji odradzała innym zastosowanie tej metody.

W Internecie znajdują się nie tylko nazwy czy opisy metod popełnienia samobójstwa, lecz także liczne filmy. Na YouTube bez problemu można znaleźć instrukcje, w jaki sposób zawiązać węzeł stryczkowy (*Hangman's knot*). Natomiast na innych stronach są przedstawione nagrania próby samobójstwa czy nawet samobójstwa zakończonego zgonem.

---

<sup>27</sup> Zob. Ch.N. Cerrutti, *One Click to Suicide: First Amendment Case Law and its Applicability to Cyberspace*, Boston 2010, s. 10.

<sup>28</sup> T. Szasz, *Suicide Prohibition: The Shame of Medicine*, New York 2011, s. 44–45.

<sup>29</sup> R. Niezen, *Internet suicide and communities of affirmation*, [w:] E. Martellozzo, E.A. Jane (red.), *Cybercrime and its victims*, New York 2017, s. 187–206.



## Transmisja samobójstwa w sieci

Są osoby, które popełniają samobójstwo publicznie, aby jak najwięcej osób mogło je oglądać. Czasem upublicznianie śmierci to celowe działalnienie samobójcy. Świadcami takich działań są obecnie najczęściej użytkownicy Internetu. Osoby odbierające sobie życie transmitują bezpośrednio zdarzenie w sieci. Aktywne uczestniczenie postronnych osób, które np. komentują dane zachowane samobójcy, może w pewien sposób „dopingować” ofiarę lub nawet unieвозмоżliwić jej wycofanie się z samobójstwa. Osoba ta, bojąc się, że ktoś ją powstrzyma przed samobójstwem, upublicznia relację wideo na żywo, np. na Facebooku, a jednocześnie chce w ten sposób przekazać powód swojego czynu komukolwiek, osobom przypadkowym, korzystającym w danej w chwili z portalu społecznościowego. Ktoś chce w ten sposób zrzucić z siebie ciężar psychiczny, a często podzielić się swoim osobistym dramatem.

W 2016 r. nastolatka z Francji odebrała sobie życie, skacząc pod nadjeżdżający pociąg i transmitując zdarzenie za pomocą aplikacji Periscope. Dziewczyna wyjaśniła, że poprzez film wysyła wiadomość innym ludziom. Wyznała, że była zgwałcona i podała dane sprawcy. Oglądało to około 1000 osób<sup>30</sup>.

W 2017 r. Ayhan Uzun z Kayseri w Turcji prowadził transmisję na żywo na Facebooku przedstawiającą własne samobójstwo. Uzun wyjaśnił, że nie może pogodzić się z myślą, że jego córka postanowiła wyjść za mąż bez pytania się go o pozwolenie. Zgoda ojca w tym przypadku to element kultury, który miał dla niego bardzo istotne znaczenie. Widzowie mogli wysłuchać ostatnich słów Ayhana oraz zobaczyć, jak trzyma pistolet przyłożony do skroni, a następnie oddaje samobójczy, śmiertelny strzał. Podczas przemówienia na żywo przyjaciele i krewni wysyłali komentarze błagające go, aby nie popełnił samobójstwa. Uzun jednak nie zwracał na to uwagi. Jego rodzina pobiegła do domu, ale znaleźli już tylko zwłoki<sup>31</sup>.

Jak szerokie może być grono osób, które mogą być świadkami samobójstwa pokazuje przykład Amita Aliasa Rinku z Indii. W 2018 r. prowadził on transmisję, w czasie której pokazywał, w jaki sposób się wiesza. Nagranie widziano ponad 2000 osób i zostało ono udostępnione 29 razy<sup>32</sup>.

30 grudnia 2017 r. 12-letnia Katelyn Nicole Davis z Georgii popełniła samobójstwo wieszając się na drzewie niedaleko domu. Dziewczynka udostępniła na żywo nagranie ze zdarzenia. Tuż przed powieszeniem się wyznała, że była molestowana przez jednego z członków rodziny. Płacząc przepraszała

<sup>30</sup> A. Gawliński, op. cit., s. 213–214.

<sup>31</sup> D. Collins, *Dad live streams moment he shot himself dead on Facebook because his daughter was getting married without his approval*, „The Irish Sun”, <https://www.thesun.ie/news/1713353/dad-live-streams-moment-he-shot-himself-dead-on-facebook-because-his-daughter-was-getting-married-without-his-approval/> (dostęp: 8.01.2021).

<sup>32</sup> <https://timesofindia.indiatimes.com/videos/city/chandigarh/bizarre-man-live-streams-suicide-on-facebook-2000-people-watch-29-share/videoshow/65212877.cm> (dostęp: 8.01.2021).

także niektóre osoby. W ostatnich słowach pożegnała się i usunęła wiaderko spod swoich nóg, odbierając sobie życie. Przez około 20 minut widzowie mogli jeszcze oglądać ciało Katelyn zwisające na linie i słyszeć krzyk matki dziewczynki wołającej jej imię. Mimo że nagranie było wciąż usuwane przez policję, notorycznie powracały jego kopie<sup>33</sup>.

Szczególny przypadek prowadzenia transmisji z samobójstwa miał miejsce w 2018 r. w Miamisburg (USA). Jovonie Mclendon Jr., który był weteranem wojennym, cierpiał na zespół stresu pourazowego. 3 lutego zamordował swojego 5-letniego syna, a także poważnie zranił swoją dziewczynę, choć był pewny, że zabił także ją. Następnie rozpoczął na Facebooku transmisję, w której przeproszał za swój czyn. Na końcu oddał w swoim kierunku strzał. Zmarł z powodu rany postrzałowej w głowę<sup>34</sup>. Jest to klasyczny przykład samobójstwa poagresyjnego. Suycydent najpierw zabija bliskie mu osoby, przy czym ofiary nie wyrażają zgody na działanie sprawcy, a następnie pozbawia życia samego siebie.

Takich nagrań jest bardzo wiele. Dzięki szybkiej reakcji widzów czasem można zapobiec nieszczęściu. Poza poinformowaniem odpowiednich służb o zdarzeniu, także portale społecznościowe, m.in. Facebook, dają możliwość zgłaszania postów czy nagrań o tej tematyce.

## Nowy rodzaj listów pożegnalnych

W wyniku postępu technologicznego wykształciły się nowe rodzaje listów pożegnalnych. Tym samym popularne stało się zamieszczanie listów pożegnalnych w Internecie, na forach dyskusyjnych skupiających osoby planujące odebrać sobie życie, dzielenie się nimi z innymi osobami na czatach czy umieszczanie pożegnalnych filmów, np. na YouTube. Po opublikowaniu tego typu listu ważne jest, aby jak najszybciej ustalić autora wpisu i jego lokalizację, ponieważ sprawne podjęcie działań może zapobiec tragedii. Coraz popularniejsze są notatki informujące o zamiarze popełnienia samobójstwa na Facebooku, Instagramie czy platformie Myspace. Listy pożegnalne mogą stwarzać także pewne niebezpieczeństwo. Są one bowiem pisane w pierwszej osobie. Jak słusznie zauważyła Olga Tokarczuk, „ten rodzaj opowieści, kiedy widzimy świat oczami jakiegoś „ja” i słuchamy świata w jego imieniu, buduje więź z narratorem jak żaden inny i każe postawić się w jego niepowtarzalnej pozycji. [...] Na dodatek,

---

<sup>33</sup> K. Sikorski, *Samobójstwo Katelyn Davis. Wideo nie można usunąć*, „Polska Times”, <https://polskatimes.pl/samobojstwo-katelyn-davis-wideo-nie-mozna-usunac-zdjecia-wideo/ar/11690794> (dostęp: 8.01.2021).

<sup>34</sup> E. Harfenist, *Ohio Army Vet Shoots 6-Year-Old In Facebook Live Murder-Suicide*, „Oxygen”, <https://www.oxygen.com/crime-time/ohio-army-vet-jovonie-mclendon-kills-6-year-old-himself-facebook-live-murder-suicide> (dostęp: 8.01.2021).

z takimi samymi jak my łatwo się zidentyfikować, dzięki czemu pomiędzy narratorem opowieści a czytelnikiem czy słuchaczem rodzi się emocjonalne porozumienie, bazujące na empatii”<sup>35</sup>. Osoby, czytające listy pożegnalne, mogą utożsamiać się z samobójcą, w wyniku czego może pojawić się u nich intencja samobójcza.

Warto przedstawić szczególny przypadek listu pożegnalnego Mitchella Heismana. W 2010 r. 35-letni Amerykanin na stronie [suicidenote.info](http://suicidenote.info) opublikował liczący 1905 stron list pożegnalny, obejmujący przedmowę, 1433 przypisy, 20-stronicową bibliografię, ponad 1700 odniesień do Boga oraz 200 odniesień do niemieckiego filozofa Friedricha Nietzschego. Po tym fakcie mężczyzna zastrzelił się na najwyższym stopniu schodów Memorial Church w Harvard Yard na oczach 20-osobowej grupy wycieczkowej<sup>36</sup>.

## Pakt samobójczy

Coraz częściej odnotowuje się wspomniane już samobójstwa wspólne. Osoby sobie nieznane poznają się online (np. na forach internetowych, profilach społecznościowych, czatach) i razem dokonują samobójstwa. Zjawisko to zwane ‘samobójcze e-pakty’ (net-suicide)<sup>37</sup>, szczególnie rozpowszechnione jest w Japonii. W październiku 2004 r. właśnie w tym kraju 9 osób odebrało sobie życie w drodze „paktu” zawartego za pośrednictwem Internetu.

Tego rodzaju zdarzenia, zwracające uwagę, znajdują naśladowców. W ciągu dwóch miesięcy od opisanego wyżej aktu samobójczego następne 13 osób odebrało sobie życie w ramach 4 oddzielnych „paktów”. We wszystkich posłużono się metodą otrucia tlenkiem węgla, przy zastosowaniu niewielkich rusztów do grillowania spalających węgiel drzewny w małych uszczelnionych pomieszczeniach<sup>38</sup>. Ayumi Naito stwierdza, że tylko w 2007 r. odnotowano w Japonii 60 zgonów wskutek „paktów” samobójczych zawieranych przez Internet, ale liczba ta cały czas rośnie<sup>39</sup>.

Pierwsze tego rodzaju „pakty” zawierano już w 2000 r. w Korei Południowej, gdzie miały miejsce w tymże roku trzy takie zdarzenia<sup>40</sup>. Osoby zawierające „pakty” często odbywają nawet dalekie podróże, aby się spotkać. W 2000 r. młody Norweg i 17-letnia Austriaczka, którzy zawarli „pakt” na jednej ze stron

<sup>35</sup> Fragment wykładu noblowskiego Olgi Tokarczuk pt. *Czuły narrator...*

<sup>36</sup> E.P. Newcomer, N. Srivatsa, *Suicide Note Found Online*, „The Harvard Crimson”, <https://www.thecrimson.com/article/2010/9/22/heisman-harvard-mother-death/> (dostęp: 8.01.2021).

<sup>37</sup> A. Gawliński, op. cit., s. 219.

<sup>38</sup> B. Hołyst, *Suicydologia...*, s. 1300.

<sup>39</sup> Zob. A. Naito, *Internet suicide in Japan: implications for child and adolescent mental health*, „Clinical Child Psychology and Psychiatry” 2008, t. 12, nr 4, s. 583–597.

<sup>40</sup> A. Gawliński, op. cit., s. 219.

dyskusyjnych dotyczących samobójstwa, skoczyli razem z klifu znajdującego się w Norwegii<sup>41</sup>.

Definicja „paktu” samobójczego przedstawia wspólną decyzję dwu lub więcej osób, że wszystkie razem popełnią samobójstwo w danym miejscu i czasie. „Pakty” samobójcze zawierają prawie zawsze osoby znające się i będące w bliskim związku – często małżeńskim bądź partnerskim. Natomiast „pakty” samobójcze związane z Internetem charakteryzuje to, że wcześniej osoby nie znały się, ale porozumiały się za pomocą Internetu i postanowiły odebrać sobie życie jednocześnie.

D.T.S. Lee i inni sądzą, że Internet przyczynił się do rozprzestrzeniania się na świecie nowych metod samobójczych<sup>42</sup>. Na przykład w Hongkongu zatrucie tlenkiem węgla wytwarzanego z węgla drzewnego na rusztach do grillowania zostało wybrane w latach 2002–2003 w 20 z 22 paktów samobójczych. Stosowanie tej metody wyjaśnia się jej „łatwością” i względną bezbolesnością w porównaniu z powieszeniem się czy skokiem z wysokości. Może to wiązać się również z pasywnością uczestników paktu. Użycie tlenku węgla i internetowe „pakty” samobójcze mogą stanowić przykład tego, jak globalizacja i nowa technika komunikacji stanowią nowe wyzwanie dla ogólnoswiatowego zdrowia.

## Penalizacja namowy do samobójstwa w Internecie

Na wspomnianych stronach internetowych podaje się dość szczegółowe informacje, jak popełnić samobójstwo – nie zawsze jest to jednak namowa do dokonania tego czynu. Kwestia odpowiedzialności karnej autorów wpisów jest problematyczna, skoro informacje przez nich przekazywane nie stanowią przestępstwa. Postuluje się, aby rozszerzyć zakres przedmiotowy przestępstwa z art. 151 Kodeksu karnego<sup>43</sup> na namowę lub pomoc w samobójstwie także przez Internet. E-sprawcy czują się bezkarni, a pociągnięcie ich do odpowiedzialności jest, niestety, praktycznie niemożliwe w aktualnym brzmieniu przepisu z tego artykułu. Przy doprowadzeniu do samobójstwa konieczna jest konkretyzacja pokrzywdzonego. Gdy jakaś osoba publicznie zachęca do popełnienia samobójstwa, namawia do jego popełnienia czy też fizycznie produkuje i rozpowszechnia w Internecie instrukcje, jak odebrać sobie życie, a odbiorcy nie są wskazani imiennie, to wymóg konkretyzacji pokrzywdzonego nie jest spełniony. Równoległe z postępem technologii powinien nastąpić rozwój prawa, pod-

<sup>41</sup> R.I. Simon, R.E. Hales, *The American Psychiatric Publishing Textbook of Suicide Assessment and Management*, Washington–London 2012, s. 526.

<sup>42</sup> R. Dobson, *Internet sites may encourage*, „British Medical Journal” 1999, t. 319, s. 337.

<sup>43</sup> Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz.U. z 2020 r. poz. 1444 z późn. zm.). Art. 151 Kodeksu karnego stanowi: Kto namową lub przez udzielenie pomocy doprowadza człowieka do targnięcia się na własne życie, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

dającego regulacji nieznanne dotąd zjawiska społeczne. W 2005 r. w Australii wprowadzono poprawkę do przepisów kryminalizującą strony prosuicydalne. Australijskie Ministerstwo Sprawiedliwości włączyło poprawkę do kodeksu karnego w następującym brzmieniu: „Poprawka do kodeksu karnego w formie ustawy z 2005 r. uznaje za przestępstwo wykorzystanie przez osobę Internetu lub innego nośnika usług doradztwa bądź zainicjowania samobójstwa, bądź promowania lub instruowania o szczególnych metodach samobójczych. Usługodawca internetowy, będący gospodarzem strony o samobójstwie, może popełnić przestępstwo, jeśli pomaga lub zachęca do samobójstwa<sup>44</sup>”.

Być może warto do Europejskiej konwencji o przestępczości cybernetycznej (*European Convention on Cybercrime*) wprowadzić poprawkę dotyczącą art. 9. Artykuł ten obecnie stanowi o pornografii dziecięcej, ale można go rozszerzyć o udostępnianie prosuicydalnych informacji.

## Prewencja

W sieci powinny być prowadzone kampanie prewencyjne optymalizujące strategię, umożliwiającą znalezienie przez potencjalnych suicydentów stron oferujących pomoc i wsparcie oraz unikanie ryzyka znalezienia się na stronach niebezpiecznych dla życia<sup>45</sup>. Przykładem jest blog Stay.Fly.pl. Właściciel tego bloga opublikował w 2015 r. wpis: *Jak skutecznie i bezboleśnie popełnić samobójstwo?*<sup>46</sup>, jednak nagłówek był przewrotny, ponieważ w rzeczywistości treść wpisu miała na celu przekonać ewentualnych samobójców, żeby jednak zrezygnowali ze swoich zamiarów. W ciągu miesiąca na wpis ten trafiało około 4000 osób. Wkrótce zaangażowali się w to inni blogerzy, tworząc podobne wpisy, mające przyciągnąć osoby, które chcą odebrać sobie życie. Liczba wejść na bloga wskazuje, ile osób poszukiwało skutecznych metod popełnienia samobójstwa. Niedługo po pierwszym wpisie autor bloga dodał kolejny, który zatytułował *Stop samobójstwom*. Przedstawił w nim problem samobójstw w Polsce oraz dał wskazówki innym blogerom, jak mogą pomóc w walce z tym zjawiskiem. Bloger zaproponował, aby zatytułować wpis: *Jak skutecznie i bezboleśnie popełnić samobójstwo?* lub *Jak skutecznie i bezboleśnie się zabić?* albo wybrać tytuł podobny. Następnie wskazał na użycie we wpisie wielokrotnie fraz jak: *samobójstwo*, *zabić się*, *odebrać sobie życie* i ich kombinacji lub pochodnych. Dzięki temu zwiększy się prawdopodobieństwo, że osoba będąca w kryzysie trafi na blog, w którym znajdzie wskazówki, gdzie szukać pomocy. Ważne, aby w tekście umieścić pozytywne treści, niosące nadzieję i dające wiarę, że

<sup>44</sup> B. Hołyst, *Suicydologia...*, s. 1302.

<sup>45</sup> *Ibidem*, s. 1296.

<sup>46</sup> J. Favre, *Jak skutecznie i bezboleśnie popełnić samobójstwo?*, „StayFly”, <http://stayfly.pl/2014/12/jak-skutecznie-i-bezbolesnie-popolnic-samobojstwo/> (dostęp: 8.01.2021).

z każdym problemem można sobie poradzić, a samobójstwo nie jest rozwiązaniem. Konieczne jest również zachęcenie użytkownika do zgłoszenia się w miejsce, gdzie może uzyskać fachową pomoc<sup>47</sup>.

Mimo mnogości stron w Internecie, można wpływać na wyniki, jakie się wyświetlają w wyszukiwarkach. Prewencyjne kampanie internetowe powinny optymalizować strategię, umożliwiając znalezienie przez osoby podatne na samobójcze zachowania stron oferujących pomoc i wsparcie oraz unikanie ryzyka znalezienia się na stronach niebezpiecznych dla życia<sup>48</sup>.

## Podsumowanie

W dyskursie publicznym obecne są rozważania na temat korzyści i niebezpieczeństw wynikających z Internetu w zakresie suicydologii. Andrzej Gawliński zauważa, że coraz rzadziej podkreśla się potencjalne korzyści, jak np. programy prewencyjne mające zapobiegać samobójstwom, kampanie reklamowe czy zakładanie grup wsparcia dla potencjalnych suicydentów. Wśród organizatorów kampanii należy podkreślić rolę Polskiego Towarzystwa Suicydologicznego, które aktywnie działa w celu zmniejszenia liczby samobójstw w Polsce. Kampanie prowadzone w ostatnich latach to m.in.: „Jeden dzień – wart całe życie”, „Nie pozwól mi zniknąć” czy „Życie warte jest rozmowy”.

Brunon Hołyst stwierdza jednak, że według badań strony prosamobójcze są szerzej omawiane, a także bardziej uczęszczane<sup>49</sup>. Wzbudzają one ekscytację wśród potencjalnych samobójców. Zwiększają jednocześnie dostęp do potencjalnych metod samobójczych, prezentując ich długie listy. Ponadto wzmacniają naciski grupowe, by dokonać samobójstw, gloryfikując osoby, które to uczyniły, oraz zachęcając do nowych rodzajów samobójstw, jak „pakty” samobójcze organizowane przez Internet. Reportaże o popełnionych samobójstwach prezentując w niewłaściwy sposób zachowania samobójcze wywołują komentarze, które upraszczają problemy samobójstw. Nie wolno zatem marginalizować roli Internetu w kształtowaniu postaw wobec samobójstwa. Słusznie bowiem Keith M. Harris zwraca uwagę, że cybersuicydologia jest dopiero rozwijającym się problemem<sup>50</sup>.

O ile w dyskursie społecznym zauważyć można pewien spór, czy człowiek ma prawo do odebrania sobie życia, to niemal jednogłośnie jest stanowisko, że

---

<sup>47</sup> Idem, *Stop samobójstwom!*, „StayFly”, <http://stayfly.pl/2015/06/stop-samobojstwom/> (dostęp: 8.01.2021).

<sup>48</sup> G. Eysenbach, C. Kohler, *How do consumers search for and appraise health information on the world wide web? Qualitative study using Focus groups, usability in-depth interviews*, „British Medical Journal” 2002, t. 324, s. 573–577.

<sup>49</sup> B. Hołyst, *Suicydologia...*, s. 1294.

<sup>50</sup> Zob. K.M. Harris, *Life Versus Death: The Suicidal Mind*, [w:] E. Aboujaoude, V. Starcevic (red.), *Mental Health in the Digital Age*, Oxford–New York 2015, s. 139–146.

nikt do takiego czynu nie powinien być zachęcany<sup>51</sup>. Kodeks karny został uchwalony w 1997 r., a od tego czasu technologia intensywnie się rozwinęła. Co istotne, wprowadzane nowelizacje nie obejmują w dalszym ciągu wielu czynów popełnionych na skutek korzystania z Internetu. Pewne przepisy zyskują na aktualności dzięki orzecznictwu Sądu Najwyższego. W postanowieniu z 17 kwietnia 2018 r., sygn. akt IV KK 296/17<sup>52</sup>, Sąd Najwyższy uznał Internet za miejsce publiczne. Taka kwalifikacja ma istotne znaczenie dla wypełnienia znamion wielu czynów zabronionych. Wcześniej, bo 7 maja 2008 r., wydane zostało postanowienie o sygn. akt III KK 234/07<sup>53</sup>, w którym Sąd Najwyższy stwierdził, że Internet jest środkiem masowego komunikowania. W opinii autora niniejszego artykułu są to kroki podjęte we właściwym kierunku, choć wymagają doprecyzowania. Problem pojawia się w prawnokarnej kwalifikacji czynu z art. 151 Kodeksu karnego. Wymagana jest nowelizacja, która pozwoliłaby pociągnąć do odpowiedzialności osoby namawiające lub pomagające w samobójstwie za pośrednictwem Internetu. Kolejną propozycją *de lege ferenda* jest nałożenie odpowiedzialności za sprawowanie kontroli nad stronami na administratorów. W dalszym ciągu może być to rozwiązanie niewystarczające. Autor zdaje sobie sprawę, że pojedyncza osoba mogłaby mieć problemy z weryfikacją wszystkich wpisów. Należałoby również umożliwić użytkownikom zgłaszanie niebezpiecznych treści. Gdyby przynajmniej część osób przeglądających strony internetowe podjęła odpowiednie działania, to być może udałoby się zmniejszyć liczbę samobójstw. Mogą się pojawiać różne wątpliwości związane z powyższymi propozycjami. Jednak pewne zmiany w prawie muszą nastąpić, bowiem technologia cały czas się rozwija, a sądy nie zawsze są w stanie sprostać wyzwaniom, jakie stawia Internet. Konieczne jest zorganizowanie przestrzeni cyfrowej, w której użytkownicy będą mieli jasne prawa oraz obowiązki, a także wprowadzone zostaną skuteczne zabezpieczenia.

## BIBLIOGRAFIA

### Literatura

- Becker K., Schmidt M.H., *When kids seek help online: Internet chat rooms and suicide. Reclaiming Children and Youth*, „Journal of Child and Adolescent Psychiatry” 2004, t. 43.
- Berman J., *Surviving Literary Suicide*, Amherst 1999.
- Burdziak K., *Samobójstwo w prawie polskim*, Warszawa 2019.
- Cerrutti Ch.N., *One Click to Suicide: First Amendment Case Law and its Applicability to Cyberspace*, Boston 2010.

<sup>51</sup> Szeroko omówiony status zjawiska samobójstwa na gruncie prawa polskiego został omówiony w publikacji: K. Burdziak, *Samobójstwo w prawie polskim*, Warszawa 2019.

<sup>52</sup> OSP 2019, z. 2, poz. 15.

<sup>53</sup> OSNKW 2008, z. 9, poz. 69.

- Dobson R., *Internet sites may encourage*, „British Medical Journal” 1999, t. 319.
- Durkheim É., *Samobójstwo. Studium z socjologii*, Warszawa 2011.
- Eysenbach G., Kohler C., *How do consumers search for and appraise health information on the world wide web? Qualitative study using Focus groups, usability in-depth interviews*, „British Medical Journal” 2002, t. 324.
- Gawliński A., *Namowa lub pomoc w samobójstwie. Aspekty kryminalistyczne i kryminologiczne*, Olsztynek 2017.
- Harris K.M., *Life Versus Death: The Suicidal Mind*, [w:] E. Aboujaoude, V. Starcevic (red.), *Mental Health in the Digital Age*, Oxford–New York 2015.
- Holyst B., *Suicydologia*, Warszawa 2012.
- Holyst B., *Psychologia kryminalistyczna*, Warszawa 2004.
- Naito, *Internet suicide in Japan; implications for child and adolescent mental health*, „Clinical Child Psychology and Psychiatry” 2008, t. 12, nr 4.
- Niezen R., *Internet suicide and communities of affirmation*, [w:] E. Martellozzo, E.A. Jane (red.), *Cybercrime and its victims*, New York 2017.
- Phillips D., *The Influence of Suggestion on Suicide: Substantive and Theoretical Implications of the Werther Effect*, „American Sociological Review” 1974, nr 3.
- Pirkis J., Warwick R., *Blood, Suicide and the media*, [w:] S.H. Koslow, P. Ruiz, Ch.B. Nemeroff (red.), *A concise Guide to Understanding Suicide. Epidemiology, Pathophysiology, and Prevention*, Cambridge 2014.
- Pirkis J., Nordentoft M., *Media Influences on Suicide and Attempted Suicide*, [w:] R.C. O’Connor, S Platt, J. Gordon (red.), *International Handbook of Suicide Prevention, Research, Policy and Practice*, Chichester 2011.
- Simon R.I., Hales R.E., *The American Psychiatric Publishing Textbook of Suicide Assessment and Management*, Washington–London 2012.
- Szasz T., *Suicide Prohibition: The Shame of Medicine*, Nowy Jork 2011.
- Zgółkowa H. (red.), *Praktyczny słownik współczesnej polszczyzny*, t. 41, Poznań 2003.

## Akty prawne

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz.U. z 2020 r. poz. 1444 z późn. zm.).

## Orzecznictwo

Postanowienie SN z 7 maja 2008 r., III KK 234/07, OSNKW 2008, z. 9, poz. 69.

Postanowienie SN z 17 kwietnia 2018 r., IV KK 296/17, OSP 2019, z. 2, poz. 15.

## Źródła internetowe

- Ayers J.W., Althouse B.M., Leas E.C., Dredze M., Allem J., *Internet Searches for Suicide Following the Release of 13 Reasons Why*, „JAMA Internal Medicine” 2017, nr 10, <https://jamanetwork.com/journals/jamainternalmedicine/fullarticle/2646773>, doi:10.1001/jamainternmed.2017.3333.
- Collins D., *Dad live streams moment he shot himself dead on Facebook because his daughter was getting married without his approval*, „The Irish Sun”, <https://www.thesun.ie/news/1713353/dad-live-streams-moment-he-shot-himself-dead-on-facebook-because-his-daughter-was-getting-married-without-his-approval/>.
- Favre J., *Jak skutecznie i bezboleśnie popełnić samobójstwo?*, „StayFly”, <http://stayfly.pl/2014/12/jak-skutecznie-i-bezbolesnie-popelnic-samobojstwo/>.



- Favre J., *Stop samobójstwom! „StayFly”*, <http://stayfly.pl/2015/06/stop-samobojstwom/>.
- Harfenist E., *Ohio Army Vet Shoots 6-Year-Old In Facebook Live Murder-Suicide*, „Oxygen”, <https://www.oxygen.com/crime-time/ohio-army-vet-jovonie-mcclendon-kills-6-year-old-himself-facebook-live-murder-suicide>.
- Newcomer E. P., Srivatsa N., *Suicide Note Found Online*, „The Harvard Crimson”, <https://www.thecrimson.com/article/2010/9/22/heisman-harvard-mother-death/>.
- Santaella-Tenorio J., Keyes K., *Suicides Spiked After Death of Robin Williams*, „NeuroscienceNews”, <https://www.mailman.columbia.edu/public-health-now/news/suicides-spiked-after-death-robin-williams>, <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0216543>.
- Sikorski K., *Samobójstwo Katelyn Davis. Wideo nie można usunąć*, „Polska Times”, <https://polskatimes.pl/samobojstwo-katelyn-davis-wideo-nie-mozna-usunac-zdjecia-wideo/ar/11690794>.
- Słownik języka polskiego*, <https://sjp.pwn.pl/sjp/cyber;2553911.html>.
- <https://timesofindia.indiatimes.com/videos/city/chandigarh/bizarre-man-live-streams-suicide-on-facebook-2000-people-watch-29-share/videoshow/65212877.cm>.

## Cybersuicide – new technologies and suicide

### Summary

The aim of the work is to show the emerging problems related to the internet in the field of suicidology and to indicate how the new technologies contribute to increase the number of suicides. The possibility of preventing suicide on the internet was also presented. The article was based on numerous websites, forums, chats, social networking sites, where all the content related to suicide was analyzed.

Today, the Internet plays an increasingly important role in the human life. In addition to taking advantage of profits, it is also worth noting some dangers associated with its existence. One such danger is help in online suicide. In chat rooms, discussion forums, and social networks, you can find more and more often the instruction how to kill yourself. You can also come across the outrageous online broadcasts of people suicide. It happens that potential suicides are looking for a companion to combine suicide. Another time, browse various Internet forums to find the “ideal” and least painful way to end your life. The Internet is also covered by others, namely to leave entries with the features of farewell letters on chats or social networking sites such as Facebook or Instagram. Such entries are most often a cry for help and an expression of hope of their authors that, however, someone will stop them.

**Key words:** suicide, cybersuicide, Internet, Werther effect, suicidology.

